

SBURĂTORUL

REVISTĂ=LITERARĂ=SI=ARTISTICĂ

IN ACEST NUMĂR:

<i>E. Lovinescu</i>	Alexandru Macedonski (I)
<i>F. Aderca</i>	Medievală
<i>Mihail Celarian</i>	Și Dumnezeu ceru iertare
<i>Maiorul Gheorghe Brăescu</i>	Pricopsitul
<i>Alice Soare</i>	{ Sonetul
	{ Senzație
<i>Ignotus</i>	Tripticul zilei

CRONICI: Șerban Bascovici; REVOLTE ȘI RĂSTIGNIRI, de A. Dominic.

Al. Popescu-Telega: OSÂNDIREA ROMANTISMULUI.—L. Rebreanu:

Teatrul Național: PLEACĂ BERZELE, și LULU POPESCU

=APARE=SĂMBĂTĂ=

A apărut :

E. Lovinescu

CRITICE

VOLUMUL IV

==== COPRIZAND: =====

REVIZUIRILE LITERARE

Caragiale, T. Maiorescu, Al. Vlahuță,
C. Dobrogeanu-Gherea, I. Al. Brătescu-
Voinești, N. Iorga, Semănătorul, Poe-
zia Populară.

Lei 12

Editura **ALCALAY & Co.**

ABONAMENTE :

UN AN LEI 50 = ȘASE LUNI LEI 30

Pentru învățători, profesori și studenți

UN AN LEI 40

PREȚUL UNUI EXEMPLAR 1 LEU

ABONATORUL se găsește de vânzare la toate librăriile și chioșcurile de ziare din România Mare

Abonamentele se primesc la Librăria Alcalay & Co. și la administrația revistei.

Administrația : Strada Sărindar No. 14

- BUCUREȘTI -

Manuscrisele, corespondența și schimbul se vor trimite pe adresa d-lui E. Lovinescu, Câmpineanu, 40

SBURĂTORUL

REVISTA LITERARĂ, ARTISTICĂ ȘI CULTURALĂ

Director: E. LOVINESCU

ALEXANDRU MACEDONSKI

I

Omul a dăunat operii: iată cheia cu care mulți s'au încercat să rezolve misterul tragediei literare a lui Macedonski. Și, în adevăr, am fost martorii unei lungi vieți contradictorii, dincolo de marginile bunului simț, într'un dezacord cu opinia publică, neizvorât din realitatea unor încercări revoluționare ci dintr'o atitudine căutată și nejustificată. Dezarmonia omului în gesturile lui cotidiene trezia deci o revulsione ce se răsfrângea asupra operii. În agresiunea vieții, moartea putea părea o eliberare; din cătușele contingentelor porumbelul spiritului își va lua sborul. Miracolul trebuie să vină. Miracolul n'a venit încă.

BCU Cluj / Central University Library Cluj

După cea dintâi estompă a timpului, critica ar putea totușface și alte previziuni fără riscul paradoxului. Gesturile se pierd odată cu mâna scuturată în pulbere, și din tina amănuntelor împure ar putea răsări flacăra pură a omului lăuntric. Rupând brutal rețeaua deasă ce ne desparte de realitate, moartea ne-ar putea desveli o statuă pe care n'am bănuțit o. Pe lângă micimi ofensatoare, omul avea o mare forță de iluzie, care, împinsă până la astfel de proporții, devine un simbol. Destinele lui Macedonski nu stau deci atât în opera lui cât în împrejurări exterioare. De va găsi un istoriograf nu numai inițiat și pios ci și un artist capabil să fixeze sub o formă definitivă viziunea unei halucinații atât de mărețe, Macedonski va ajunge la o potență ce va depăși cu mult valoarea secundară a unei opere întrecute de pe acum de noile generații poetice.

Insușirile devin defecte sau calități după domeniile în care se desvoltă. În viața cotidiană, invențiunea e minciună; în artă, ea devine un element fecund. Întreaga Odisee se sprijine pe inventivitatea rasei elenice. Intorși din peregrinații îndepărtate, negustorii greci mințeau în povestirile lor despre oameni și lucruri; coordonate de un mare poet, minciunile au devenit o operă de artă și o oglindă definitivă a rasei. În anumite condiții, minciuna poate fi deci creatoare de fru-

mos și de adevăr. Evadând din domeniul utilității, în regiunile senine ale creațiunii desinteresate, ea participă la jocul liber al fanteziei ce combină peste legile naturale.

Adaptându-se la împrejurări diferite, criteriile se modelează și ele; morala se închină în fața necesității de stat; crima devine eroism. Momentul și proporțiile deformează valoarea acțiunilor noastre. Redusă la măsuri modeste, nebunia tristului Cavalier e ridiculă; proiectată de Cervantes pe scara unei halucinații continue, devine sublimă. Amănuntele se șterg, lăsând în toată strălucirea ei iluzia. Sub alte forme, Macedonski a fost și el un erou al iluziei.

A crezut în artă. Intr'o țară lipsită de orice tradiție culturală, în care creațiunea artistică nu este o funcție legitimă, a trăi numai pentru artă e un act de credință de o înaltă valoare. Poetul nu l'a urcat însă pe pedestalul vreunui sacrificiu sau al unei demne rezerve; dimpotrivă, l'a scoborât prin lamentații, prin proclamarea dreptului la caritate sau indignare. Timpul le va șterge însă cu estompa lui. Nu va rămâne viu decât gestul omului care în lungul unei vieți roase de nevoi, învăluite sub faldul unei persecuții reale și imaginare, a stat închis în visul lui interior, impropriu pentru orice realitate, consumat de o viziune pe care n'a tradus-o în opere definitive, dar pe care a trăit-o cu o putere de iluzie unică. Macedonski a fost cel mai mare vizionar pe care l'am avut până acum. Lipsit de simțul comun, insensibil la ridicol și la asprimea realității, a pășit în viață cu ochii fixați spre lumina orbitoare a unei fantasmagorii. A trăit într'o hipnoză. Nimic nu l'a putut opri din călătoria lui somnambulică. Putea viața să-și întindă cursele, poetul nu le vedea; putea realitatea să-l lovească sub biciul desmințirilor, tragedia ei evidentă rămânea ineficace. Nici mizeria, nici hula unanimă, nici exilul interior în care a trăit câte-va decenii, nu i-au putut sgudui credința în omnipotența verbului, nu l'au putut deștepta din visul lui poetic, din concepția unei arte sonore și inutile. Pe deasupra tuturor dezastrelor, forța imensă a iluziei își arunca apele multicolore în jocuri fantastice. Mizeria lua patina poeziei. Aurul inchipuirii curgea din isvoare nescate.

Era în Macedonski o forță creatoare în vid, o minciună generoasă a vieții ce-l făcea să trăiască într'o lume halucinantă; la bătrânețe, o glorie pururi insesizabilă și un aur pururi inexistent aveau încă pentru dânsul o evidență pe deasupra oricărei realități. Se împărtășia cu o cumincătură invizibilă în gesturi ce păreau ridicole deși—in perspectivă—nu sunt lipsite de oarecare măreție.

De se va ivi artistul care să creieze din Macedonski simbolul poetului însuși în mijlocul unei societăți antipoetice, viața lui atât de ofensatoare, de altfel, va deveni mult mai emoționantă decât opera.

E. LOVINESCU

MEDIEVALĂ

Pasiunea mea e un călugăr medieval
cu o sutană lungă
și neagră la călcâie să-i ajungă --
și la gât o cruce de opal.

Cu ochii arși de ideală spuză
el bate ulița cotită cam pe unde
la geam, după perdele se ascunde
sânul tău și umeda ta buză.

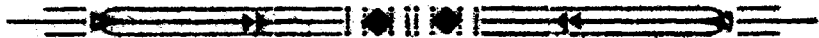
Ha! Prindeți pe călugărul mârșav
și duceti-l în piața sîntei Ane,
acum când toamna fulgură sutane
de lumină 'n cerul ei suav.

Intinde mi-ți-l drept în pat de scânduri
și ardeți-l cu bice peste ochi —
mueri și popi și fete 'n albe rochi
să l scuipe, rînduri — rînduri.

Incrucișări de suliti, cânt pios
de orgă — hai, acumă să mi-l urce
carnea lui cu oasele s'o 'ncurce
roata de lemn noduros.

Iar tu din balconul ca o plasă
în fața supliciului, madonă mică,
să vezi, porumb alb, cum se ridică
iubirea 'n fâlfăire de mătasă.

F. ADERCA.

Și Dumnezeu ceru iertare

A mai strigat odată către cer,
Dar cerul a făcut, ca un pustiu. —

Iisus învinețise; era târziu,
Soldații stau cu ochii, 'nchiși, de teama
Vedeniei, pe care se 'nchegau
Fâșii de sânge negru.

Pe cerul strâns, ca o cortină 'nfăldurată,
Ba'auri de 'ntuneric lunecau
Și șerpi se urmăreau, prin ape turburi;
Lumina ce mai răsăria era o pată. —

Și când înireaga larmă-a amușii
Sub muntele de groază 'nmărmurită
De pacea 'naltei frunți, neturburate,
..Un șgomot se desprinsese 'ntre copaci —

Soldații își strânseseră pleoapele, toți,
Lungile lănci, scăpărând, lunecară din pumni,
O ghiată ușoară le atinse suflarea din piept:
Venia *Cineva* 'n întuneric..

Și umbra mergea încovoiată,
Părea întruchipată din vânățul cer,
Cu nori și cu hasme îmbrăcată.

Cu fiecă pas, se rupea o bucată de noapte
Din hainele ei fumurii
Și când se atinse de cruce,
Din falduri sburate pe umeri,
Tâșniră, ca șerpii din cer, două brațe 'ncingând
Cu patimă lemnul.

Și-apoi se uită spre Iisus, în făcere...

Noapte... pustiu și o singură vorbă în noapte.
Soldații zăceau,
Chiar inima nopții pierise 'ntr'o mută așteptare,
Pustiu — și o singură șoaptă 'nălțată:
— Iertare!

Și umbra se 'nfipse pe un nor
Deapururi în cerul de-oșel:
O, El, era El, era El! —

PRICOPSITUL

Ministerul toleranței, înființat într-o noapte, s'a instalat în pripă într-o casă de raport găsită la repezeală. Unsprezece fotoluiuri virgine așteptau cu brațele deschise în fața birourilor, ce răspândeau încă miros de terebentină, pe directorii celor unsprezece direcțiuni înființate *deocamdată*, după cum arată oficioasele guvernului.

La mijlocul catului întâiu, cu un rând de ferestre largi ce dau în stradă, se afla apartamentul noului ministru: opt camere cu mobile abia cumpărate, ce așteptau resemnate ca simetria implacabilă să le hotorască un loc oficial în spațiu.

În cănașă națională, cu o chelie matură și o burtă silitoare, glumind cu servitoarea—moldoveancă veșnic imbodolită adusă din locul natal—ministrul, flăcău tomnatic, mulțat puțin pe genunchi se bărbieria într-o oglindă atârnată de mânerul ferestrei.

— „Ei, Catinco, ai mai văzut tu așa ministru.

— „N'am mai văzut, conașule!“

— „Da ce zici, mă prinde?“

— „Cum să nu te prindă, păcatele mele!“

— „Ține de curea... mai sus!.. Ai vrea tu să fii ministru?“

— „Doamne conașule, cum îți vine matale să glumești... Să fii mata sănătos, eu—oftă ea din adânc—m'oiu face ministru pe ceea lume.“

În waterproof, cu caschetă și ochelari de turist, încercând să răscumpere printr-o ținută gravă banalitatea costumului, ministrul era gata să iasă, când o frișcă de femeie, în ciorapi de mătăasă, cu buzele carminate și cu pălăria înfundată pe ochi, căzând ca un bolind se prinse de gâtul său, agitând în aer un drac de pantofior lucios și negru ca un pui de arab. La drept vorbind, ministrul, scurt pe picioare, nu se nrea cutremurase de focul sărutării, prelungită cu artă, atâta cât să-i iasă ochii din cap.

— „Fă-mă de a'ntâia,“ îi șopti ea galeș, cu ochii perversi, după ce-l lăsă să-și tragă sufletul.

— „Dar bine, dragă, abia te-am numit... nu se poate... la noi este o ordine, nu merge așa... avem principii.“ încercă el s'o convingă cu respirația întretăiată, desfăcându-i brațele.

— „Zât!“

Și, repezindu-se din nou, îl mușcă de obraz cu furie, apoi aruncându-i cascheta și ochelarii cât colo, desbrăcându-l ca pe un copil, îl împinse pe patul răvășit și prinse a-l săruta la întâmplare pe ochi, pe nas, pe bărbie, făcându-l să treacă prin toate culorile curcubeului.

Tilly era așa de grăbită să înainteze, încât biata Catincă, dosind cu rușine nu știu ce sub pestelcă, abia avu timp să părăsească odaia.

Coborându-se o oră mai târziu din apartamentele sale, fredonând o arie din Văduva veselă, ministrul se opri o clipă la eșirea

din stradă, ca regii cari se știu pândiți de fotografi și, vesel, fericit, încălzit de soare, cu pantalonii o idee prea scurți, strânse mâna șefului de cabinet, un tânăr sclivisit care-i luă ghiozdanul dând mai multă importanță misiunii sale decât deferență stăpânului. Portarul, un bătrân umil și viclean, puse geamantanul la picioarele șoferului și automobilul porni cu o ușoară smucitură, răsturnând pe ministru pe pernele moi ale cupeului, care înainta tăcut, încet, lucitor sub soare, strecurându-se cu apeluri stridente de sirenă.

După o călătorie întreruptă la Focșani, vehiculul de dimensiunile unui vagon de lux, arse Tecuciul, Bârladul, trecu ca o trombă pe strada unică și pustie a Vasluiului, călcă un câine în dreptul băcăniei lui Silberman și înainte ca locuitorii eșiți la ferestre să vadă cine-i mișălul, dispăru pe barieră, ducând vertiginos pe noul ministru pentru întâia oară, spre Podul Iloaii — Moldovenii îi zic Podliloaii—locul său natal.

Locul natal!. Leagănul scumpei noastre copilării! Numai apropiindu-se de el după o lungă despărțire, ministrul se simți o clipă scuturat de păcate, înțelegând abia acum taina paradisiului pierdut. Scheletul unui smeu ce se sbuciumă prizonier în sârmele de telegraf, livada de unde fura mere sub nasul cucoanii preotese, care îl ocăra fugărindu-l bătrânește, biserica veche, șindrilită, cu crucea plecată de vânt și vreme, casa primarului pe lângă care trecea cu sfială, foșorul de foc ce i se părea neisprăvit, erau imagini duioase, fermecătoare, sfinte, povestite tainic de moară îmbătrânită și schiloadă ce se învârtea și astăzi pe dealul Babei, depănând firul copilăriei sale.

Dar amintirile copilăriei au târât se vede în sborul lor linuzina ministerială care, ca prin farmec de poveste, stopă brusc, punând pe delicvent în fața realității, reprezentată de o mulțime împestrită în haine vechi. La un semnal de năframă fluturată ostentativ de un trepăduș în redingotă, isbucniră urale răgușite, întărite cu vrednicie de o bandă de țigani jerpeliți, ce suflau pe întrecute în câteva instrumente turtite, bizar încolăcite, de alamă.

Ministrul nepregătit se zăpăci, încercă să se ridice și ducând batista la ochi, căzu moale în brațele secretarului sughițând sgomotos ca Magdalena la picioarele lui Isus. Apoi deodată, într'o sforțare eroică, se ridică cu violență și aruncă cu un gest ce cuprindea lumea, apostrofa celebră: „Frrraților!..“

Mulțimea cu capetele plecate, cucernică ca la înviere, amuțise „Frrraților,“ repetă mai energic ministrul, „am plecat de la voi, din mijlocul vostru, dela sânul vostru și mă întorc să vă spun: iată unde am ajuns prin muncă. Munciiți și voi, frrraților, dacă vreți să ajugeți ca mine. Cine vrea să fie ministru să munciască, cum am muncit eu. Democrația cere muncă. Toată lumea să muncească, să munciiți, să muncim cu toții. Astăzi eu sunt puternic și voi slăbi, mâine pot să fiu eu slab și voi..“

— „Nu se poate, nu se poate, ești omul nostru, nu vrem noi.“

— „Vă mulțumesc frrraților, voiți fi puternic cât vieți vrea voi.. eu sunt servitorul vostru, spuneți ce vă doare, ce vă lipsește, ce doriți..“

— „Sărut mâna, conașule... apoi iaca tare am avea nevoie de niște cuie!“

— „Cue ? n'aveți cue?.. înseamnă, prefectule, un vagon de cue!“

— „Și tablă, vă sărutăm mâna!“

— „Pune și tablă...“

— „Jamăr, n'avem jamăr,“ repetă cu încăpățănare un sticlar evreu, bătrân, în caftan, cu ochii plini de ceață...“

— „N'aveți geamuri?.. înseamnă, prefectule, un vagon de geamuri. Ce mai vreți ? Cereți tot, vă dau orice!“

— „Domnule ministru,“ grăi subprefectul tușind pentru a-și drege glasul și deslipindu-se cu pălăria în mână de ușa automobilului, „locuitorii ar avea mare dorință să aibă un gimnaziu care să poarte numele D-voastră“

— „Aprob ! înseamnă, prefectule, un gimnaziu, la Podul Iloaii,“ hotărî înfrigurat ministrul, „casă aveți?“

— Este casă!“

— „N'avem, de unde s'avem... ce vorbești, bre omule, dacă nu știi?“

— «Domnule ministru, de casă am face noi ce am face,“ reluă suprefectul, urmărit de mulțimea care îi sorbea vorba din gură. „De profesori e mai greu ! Nu-i vorbă pentru partea literară m'aș angaja eu, dar n'avem pentru partea științifică...“

— Bun, d-ta pentru partea literară ; cine vrea partea științifică ?

— „Poate farmacistul!“ University Library Cluj

— „Pentru știință e cam greu“.

— „Înțelegeți-vă între voi... Căutați și pentru partea științifică și trimeteți o delegație la mine, la minister, să dau aprobarea“.

A trecut vreme. Nefiind oameni de știință în Podul Iloaii, gimnaziul nu s'a înființat și chiar subprefectul care se propusese la început pentru partea literară, optase în cele din urmă pentru catedrele de gimnastică și cânt.

Din vagonul de cuie, Podliloienii s'au ales doar cu piroanele tăiate de ministru, la fața locului. Iar sticlarul fiind bătrân n'a putut s'aștepte și a murit cerând într'un ultim suspin :

— Jamăr !

MAIORUL GHEORGHE BRĂESCU

A APĂRUT DE
E. LOVINESCU

LULU

ROMAN

Prețul Lei 10.—

Editura ALCALAY

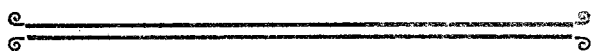
SONETUL

In haine complicate de sonete
Am îmbrăcat simțirea mea sortită
Ca subt podoba grea și măestrită
S'ascundă veșnic formele-i discrete.

Nu vreau lirismul care poartă 'n plete
Toată lumina soarelui oprită,
Dar goliciunea lui cea pângărită
Nerușinat o duce 'n dar la cete !

Ci vreau ca 'n hieratică găteală,
Subt valuri de brocaruri și dantele,
Simțirea mea s'apară ideală

Ca o domniță 'n vechile castele,
Departe de-a multimei bănuială,
De-abia întrezărită prin zăbrele.

SENZAȚIE

Pe cer crai nou, o frântă verighetă
Dintr'o stricată nuntă siderală.
O zare străvezie, fină, pală,
Cu-abia 'ncercări de umbră violetă.

Un zbor de clopote din catedrală
Ca un refren extatic se repetă,
Și'n vraja ei mă 'nvăluie discretă
Măiastra armonie vesperală.

Și mă simțesc ne 'nchipuit de bine,
Mi-e vastă azi la nesfârșit gândirea !..
Și'n jurul meu și'n mine atât senin e,

Că nu știu cum mi-a 'nebunit simțirea;
Sau eu 's în tot, sau totul e în mine,
De'mi pare că ating Dumnezeuirea ?

ALICE SOARE.

Tripticul zilei

DIMINEAȚA

Splendorile stelare, pe bolta lor de teină,
 Sub valuri polichrome pălesc și se înecă,
 Iar soarele s'avântă voios, biruitor.
 Țesută 'n diamante i-a pajiștelor haină,
 Iar muchile-apusene în raze se îmbracă
 Și-apar ca munți de aur curat, strălucitor.

Când toate scipitoare
 Se scaldă în splendoare
 Și'n farmec de nespus,
 Doar muchea de sub soare
 În umbră ne apare.
*Căci ochii dimineții
 În primăvara vieții
 Privesc doar spre apus.*

AMIAZĂ

În slavă'i mândrul rege de viață și lumină
 Torid ne dogorește cu razele-arzătoare
 Și viața ne-o dospește din ură și amor.
 ..Dar cât de ofilită i-a viselor grădină
 Când muchile de aur sunt stânci neroditoare,
 Comorile de rouă doar pulbere de nor.

Dar marea de splendoare
 Cu munții clari de aur
 Din ceasul vespéral?
 O, țări ale minunii,
 Sub ochiu 'nțelepciunii
 Se stinge și dispăre
 Al vostru scump tezaur
Și totul e real.

SEARA

Apune fala zilei pe muchile-acum subre,
 Pe muchile promise în faptul dimineții,
 Apune să răsară în zorii altor țări.
 Pe vale se întinde un vânat văi de umbre
 Și doar pe răsăritul din primăvara vieții
 Lucește radiorea supremei salutări,

*(Duicoasă amintire,
 Iluzie senilă,
 Reflex în orient,
 Tu treci și noaptea vine
 Pe bolțile senine
 Măreață să și resfire
 O taina inutilă
 Pe-un cer inexistent.*

IGNOTUS.

CRONICA LITERARĂ

Revolte și Răstigniri, de A. Dominic

Lată niște umeri pentru cari concepția și compoziția, cele două pietre filozofale ale poeziei noastre contemporane, au devenit două pietre de încercare. Ele s'au rostogolit grele în sufletul meu de cititor din înălțimea gravă a titlului „Revolte și Răstigniri” și am deschis cu oarecare timiditate volumul spre a încerca să verific această impresie. Nu mă înșelam. D. Dominic e fără îndoială un poet de concepție. Dacă a realizat în parte sau în întregime ceea ce a conceput e o problemă a cărei desbatere poate chinui oricând sufletul unui poet. Cred însă că d. Dominic e pe calea realizării, fiind un poet stăpân pe compoziție. Contopind aceste două elemente, concepția și compoziția, cu adoratiunea reciprocă a bronzului cu dalta, mâinile sale chiar dacă au tremurat uneori nesigure, au avut meritul de a fi fost stăpânite de fiorul adevăratei creațiuni. Aș greșitotuși dacă aș privi în poetul Dominic, un cizelator, un făuritor de forme noi. Nu. D-sa e turnătorul unui fond clocotitor, debordant, care nu poate fi încătușat într'un ritm cizelat, precis, subiectiv. Nu e deci cântărețul cântecului său, căci :

*„In mine suie cântecele toate
Ce le-am dospit în adâncimi curate
Din marile dureri necunoscute,
Dar toate mor învinse și tăcute.
Nebănuite, — tremurând
Pe rugul asprului cuvânt...”*

Dacă uneori și-a încătușat inspirația în forma sonetului sau a strofei de patru versuri, nu s'a simțit tocmai bine, și atunci și-a destăinuit fondul în versuri lungi și lapidare, de ex: „Oceanul”; în versuri abrupte și periodice, de ex: „Israel”, „Pânsul lui Satan”, „Iubirea”, și în versuri subtilizate și grave, de ex: „Glasul tăcerilor”.

Așa dar calitățile de bună compoziție nu reies la d. Dominic, cum ar fi de pildă la un poet senzitiv, din compoziția amănuntelor. Poetul Dominic îmbrățișează perspectivele largi, contrastele infinitului cu nimicnicia pământească. În fața lumii cadrul viziunii sale se confundă cu cadrul umanității, în fața naturii nu se oprește la o floare, ci se confundă cu cadrul nemărginit al firii, și tot astfel în fața iubirii, sentimentul său personal de iubire se identifică cu imensitățile naturii, ba chiar ceva mai mult, însăși iubita devine un simbol hotărâtor al frumuseților firii: De ex: prima parte a poemului „Iubire”. Nu e deci vorba de dorurile și frământările personale ale poetilor subiectivi, ci de atitudinea poetului care-și proiectează o concepție bine stabilită în contemplarea umanității și a nemărginitului. Ca atare versul său e adecuat acestei atitudini de contemplare. El nu poate fi decât expresiv, disertativ și chiar sentențios. Expresiv și spontan, atunci când trebuie să urmărească firul unei idei, și sentențios atunci când trebuie sprijinită concepția ce radiază din poemele sale.

Cu aceste însușiri poezia d-lui Dominic are calitățile și defectele tuturor poezilor de concepție. Are avânt și emoție adâncă atunci când e spontan și expresiv, e ostentativ și retoric atunci când e disertativ și uneori chiar didactic atunci când e sentențios. Cu toate acestea poezia sa rămâne o poezie adânc inspirată și deși în amănunțele ei se resimte o elaborare grea în compoziția totuși isvorăște dintr'o concepție bine determinată, care nici nu se clatină, nici nu se desminte în tot cuprinsul volumului.

Acestea s'ar putea spune despre realizarea compoziției d-lui Dominic. Dar care este concepția acestui contemplativ acerb? Citindu-l, te interesează, pentru că are o acumulare neobișnuită de gândire. Recitându-l, începi să-l prețuești și să-l privești cu totul aparte, pentru că are o atitudine unică.

„Revolte și răstigniri“ e un titlu sintetic al acestei atitudini care se închide între ele ca între două paranteze sufletești. Totuși răstignirile sunt o paranteză care a rămas deschisă. Ele sunt de fapt atitudinea sufletească din care izvorăște concepția poetului. Revoltele sunt surde și neputincioase în fața suferinții umane și a imensității nepăsătoare. Singura atitudine logică și firească e resemnarea scepticului, e suferința tragică a răstignirii. În acest decor dezolant de jertfă se desfășură întreaga sa concepție poetică. Uneori sentimentul de revoltă e contopit în acel de răstignire, care de altfel rămâne singura atitudine.

Această resemnare a răstignirii o întâlnim în poemele „Ultimul învins“ și „Glasul tăcerilor“, bucată remarcabilă ca ton și adâncime, deși puțin diluată. Aceiaș resemnare în fața umanității: De ex: „Israel“ și „Plânsul lui Satan“, două poeme de înaltă concepție. În cea dintâi e resemnarea unui neam urgisit. Iar în „Plânsul lui Satan“, care deși are un cadru mai vast decât „Israel“, e mult mai bine armonizat decât acesta — poetul ne aduce un Satan nou, un Satan care plânge, și care se opune celui tradițional Satan al d-lui Dominic e un simbol al umanității, prin care ea visează, iubește, urăște distruge, crează și totuși plânge simțindu-și sufletul răstignit. De ce? Pentru că Satan al d-lui Dominic, deși vrea numai Binele, înfăptuiește Răul. În ochii săi stau răstignite blestemele Stăpânului suprem pentru păcatul neispășit al omului. Păcatul cel dintâi pândeste pretutindeni ca o eternă fatalitate a umanității. Momentele de revoltă ale acestui Satan, ca de pildă în finalurile părților V și VI sunt înecate totuși de plânsul său, căci el ingenunchiază la sfârșitul poemului, implorând mila Stăpânului suprem. Prin urmare și „Plânsul lui Satan“ intră în acelaș cadru al concepției poetice de resemnare. Aceiaș atitudine păstrează poetul nostru în fața naturii și în cazul acesta, bine înțeles, e vorba de natură moartă. De ex: „Taina lucrurilor moarte“, cu a căror suferință ascunsă par a se identifica printr'o falsă afinitate sufletele noastre, ca și în „Balada Toamnei“, o poemă din cele mai bine realizate din volum, în care patima și suferința poetului se contopesc cu sufletul toamnei, căci :

*Adevărul veșnic neclintit,
Stă'n clocotul durerilor ei sfinte
Și în crucile uitate pe morminte !*

În sfârșit, aceeaș atitudine în fața iubirii. În poemul „Sărbătoarea inimii”, remarcabil prin lirismul cald și simțul de concentrare, pe care nu-l întâlnim în aceeaș măsură la celelate poeme, iubirea e un vast potop de soare ce cade pe drumurile depărtărilor reci de unde poetul vine:

„Intunecat și mut și răstignit“...

Privită dar, sub toate aspectele, concepția poetică a d-lui Dominic e una și aceeaș. Ea e o concepție anarhică în fața firii și a umanității, subliniată de candoarea sublimă a resemnării.

Această atitudine pare iremediabilă fixată în sonetul care încheie volumul și în care idealismul ce tinde spre culmi nemuritoare, după ce ajunge sângerând pe vârful alb de zăpadă, se simte răstignit de dezolări nespuse:

„Căci tot noroi și tot țărână fuse“.

Totuși, dacă omul trece învins și sceptic prin această negură, dacă firea nu are decât un singur cadou pentru sufletul omenesc, acela al lucrurilor moarte și al toamnei, numai iubirea e singurul izvor mistic din care se adăpă ispășirea, suferința și creațiunile noastre. Pe această iubire se sprijină concepția poetică a d-lui Dominic. Ea e înșenarea și determinarea creațiunii sale. Dealtfel ea e singurul flux al idealismului său încătușat de neguri și numai într'însa a găsit sinteza existenței sale poetice: „Iubirea ca și poezia e cel mai scurt drum dela mocirlă la calea lactee“.

Trecând peste unele reminiscențe de expresie, inerente oricărui poet la cel dintâi volum, peste maniera uneori obositoare a versului, putem socoti pe d. Dominic un poet personal după concepția sa unică.

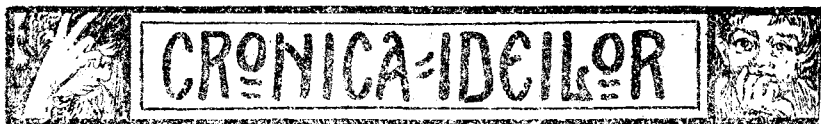
A isbutit să ne facă să vedem că cu aceeaș mână, pe care și-a sprijinit fruntea de cugetător, și-a smuls și ne-a oferit inima.

ȘERBAN BASCOVICI

In curând va apare de

— F. Aderca —

Domnișoara din strada Neptun

Osândirea romantismului

De câți-va ani, parte din tinerețea franceză, s'a declarat antiromantică. Este cunoscută teza de doctorat a lui Pierre Lasserre, tipărită în 1907, care osânda romantismul cu atâta violență, în cât, însuși Faguet, atât de puțin romantic, fu alarmat.

Teza lui Lasserre s'a retipărit anul acesta. Părerea susținută de ea este împărtășită și de directorii dela *Action française*, Charles Maurras și Léon Daudet.

Pentru acesta din urmă romantismul este negarea sau cel puțin îndepărtarea dela orice disciplină literară ori artistică și anarhia în ceea ce privește geniile, călăuzitorii mulțimilor, super-oamenii etc, care, după teoria romantică, așa cum o înțelege Daudet, au libertatea să scrie și să lucreze, în public și în particular, cum le-o plăcea, fără să fie ținuți să observe vre-o regulă de conduită.

Părerea lui Daudet nu isbutește să ne convingă pentru că o credem interesată. Fiul autorului lui *Sapho* este un dușman neîmpăcat al lui Victor Hugo. Nu pierde nici un prilej să-i scoată la iveală defectele și socotim că numai faptul că a înemerit-o rău în căsnicia cu nepoata autorului poemelor *Les châtiments*, nu poate să-i dea dreptul să atace fără nici o rezervă pe unchiu și școala poetică și literară, pe care o reprezintă Victor Hugo. Prin aceasta nu înseamnă însă că negăm talentul lui Léon Daudet ca romancier și mai ales ca critic, deși sub acest de al doilea aspect ne apare pățimaș. Semnalăm numai o cauză de recusare legală de martori: dușmănia fățișă împotriva persoanei pe care e vorba să o judece.

Problema se poate prezenta în următorii termeni: constituie romantismul o primejdie socială, o piedică pentru refacerea unei țări care are nevoie în mersul ei spre progres să se supue tuturor canoanelor? Sau osândirea școlii romantice este numai, în esența ei, un argument politic fără nici o legătură cu literatura și cu arta?

Cel puțin așa lasă să se înțeleagă R. Tailhède, apărând romantismul în două articole publicate în revista *Renaissance*.

Ce se osândește în școala romantică? Individualismul exaltat, lirismul, cultul *eului*, care duce la egoism și la distrugerea temeliiilor oricărei societăți. De alt-fel, cedând bărbaților iluștri puteri nelimitate, ca să facă și să desfacă, după pofța lor, sântem numai la câți-va pași de anarhie. Pentru antiromantici ori ce om trebuie să respecte legile: atât cele constituționale ale țării în care trăește cât și cele literare. Pentru aceasta însă este necesar să existe o unanimitate de păreri. A trecut epoca Renașterii când Papii iertau până și crimele lui Benvenuto Cellini.

Viața socială devine imposibilă întemeiată pe norme protivnice: căci se întâmplă des că toți se cred genii și, lucrând fie-care cum îi place, nu poate să existe liniște.

Nu putem aplauda nici noi anume extreme romantice dar mărturisim că mai curând ne vine să admitem părerea lui Tailhède de cât pe a lui Lasserre.

Individualism a existat și în vremea lui Ludovic al XIV. O recunoaște și Jules Tellier, atât de admirat de Barrès și dacă este să ne oprim nițel în împărăția patimei, justificată poate prea din cale afară de romantism, atunci sântem nevoiți să constatăm că patima nestăpânită, imposibil de stavilit, este un resort al teatrului lui Racine și este și firesc să fie așa, dată fiind educația jansenistă a autorului.

Pentru Tailhède, sprijinit pe autoritatea lui Tellier, este mai egoist clasicismul de cât romantismul. Cel dintâiu disprețuește natura: cel de al doilea dă naștere naturalismului, care, la urma urmelor, nu este alt-ceva de cât egalitatea absolută în tot ce este creat, din care pricină omul este socotit nu ca regele creației, ci ca un obiect natural, finit, asemănător unui arbore, pământului, unei raze de soare...

Dar atât clasicii cât și romanticii și naturaliști exagerează doctrina lor.

Este nevoie să existe reguli literare însă nu așa de strâmte și riguroase ca cele formulate de Boileau pe urmele lui Marot, Malherbe și chiar ale lui Ronsard. Imagiația și sensibilitatea nu trebuie să fie cu desăvârșire stăpânite de inteligență și judecată după cum voesc antiromanticii actuali.

Bunul gust, care nu se definește, care este imposibil de determinat cu precizie, de închis în limite hotărâte, trebuie să fie prima regulă literară și artistică. Înțoarcerea la teoria celor trei unități, la versul alexandrin și la temele pseudogrecești și pseudoromane, de care se folosiau clasicii francezi, nici nu se mai pot obține în epoca această, nici nu credem să mai poată fi de vre-un folos social. Romantismul când are la temelie bunul gust, aduce la modă spiritul Evului Mediu, devine religios cu Chateaubriand, exaltă firea, preamărește iubirea și sentimentele cavalereste și ajunge la viață, la umanitate prin mijloace mai directe și mai sigure de cât cele întrebuintate de clasici, și atunci nu vedem pentru ce ar fi osândit.

Dacă literatura trebuie să fie viață; dacă opera scrisă trebuie să producă senzația de ceva care trăește, cu răsufarea ei caldă, cu mișcări care dovedesc un suflet, operele romantice se găsesc, mai aproape de perfecțiune de cât cele clasice.

Apariția romantismului în Franța a fost un fapt natural, care s'ar fi produs în ori ce fel, cu sau fără revoluție.

Romantismul vine în Franța din țări deosebite: din Spania, cu Romancerul Cidului, pe care-l publică în versuri Creuzé de Lesser între 1814 — 1823; din Anglia cu Walter Scott, Byron, Southey, Wordsworth și Coleridge; din Germania cu Schiller și Goethe, fără a mai socoti pe sentimentalii *à la manière* de Novalis și Tieck; din Italia cu Manzoni și traducerea *Divinei Comedii*.

Alt caracter al romantismului, frăția sau prietenia intimă între literați și artiști (sculptori, pictori, compozitori,) o inițiază în Franța, încă mai mult nici mai puțin de cât Diderot. Acest aspect romantic nu credem să fi pricinuit sau va pricinui rele societății și artei.

Dacă romantismul ar avea o concepție protivnică tradiției, uni-

tății naționale, monarhiei și datinelor conservatoare. după cum au spus abatele Freyssinous înainte de 1825, Pichot în al său *Voyage historique et pittoresque en Angleterre* și în vremea noastră Lanson de o parte și de alta naționaliștii contemporani, apoi nici Chateaubriand n'ar mai putea fi romantic, nici însuși V. Hugo.

Francezii se tem de romantism pentru că cred că dela el se poate trece cu ușurință la idealismul germanic, prin ajutorul căruia se naște îndoiala dacă lumea exterioară are sau nu realitate în afară de minte. Și tocmai pentru a ne semăna cu Germanii și pentru a întări granițele între cultura germană și cea franceză, intelectualii francezi caută și răscolesc argumente care să caracterizeze spiritul lor ca ceva deosebit și antagonic spiritului german.

Realismul creștin și scolastic opus idealismului lui Kant și al filosofilor ale căror sisteme au ceva din apologia forței și contribuiesc la răspândirea ideilor pangermaniste; claritatea față de anume nebulosități de care todeauna a suferit știința germană... acestea sânt principiile pe care le iau Francezii de caracteristice pentru neamul lor. Dacă vre-o teorie filosofică, literară ori științifică poate să întunece aceste principii, atunci ea este numai de cât osândită, îndepărtată înainte ca să poată să facă să se crează că există vre-o legătură între spiritul celor două popoare pe care le desparte Rinul.

Așa dar osândirea romantismului credem că are la bază o cauză patriotică. În domeniul literaturii și chiar al filosofiei, s'ar putea să nu aibă dreptate Lasserre și adepții lui; intențiunea îi absolve totuși de exagerarea lor.

„Pentru mamă și pentru patrie, ori când, cu dreptate sau fără dreptate;” a zis un poet.

AL. POPESCU-TELEGA

Teatrul Național : *Pleacă berzele*; Lulu Popescu

Un Don Juan răătăcitor, reîntorcându-se în țară după vre-o douăzeci de ani, întâlnește pe o femeie pe care a iubit-o odinioară și pe care azi n'o mai recunoaște; o îndrăgește din nou, dar când află că e vorba de o iubire veche, se desgustă brusc și pleacă iar în lume; de astă dată însă femeea, exasperată, îl ucide: *Pleacă berzele*. Interesul subiectului este în nerecunoașterea femeii și în desgustul bărbatului în clipa când a recunoscut-o. Două puncte delicate pe care numai un talent viu poate să le facă admisibile. Meritul de căpetenie al poetului Minulescu a fost tocmai că a izbutit să ne silească să primim cecece altfel anevoc am primi.

Așa *Pleacă berzele* au descoperit un autor dramatic. Dint'o

anecdotală subtilă, d. Minulescu a știut să alcătuiască trei acte încheiate, gradate, culminate. Acțiunea e de o simplitate strânsă. Nici personajii inutile, nici episoade zadarnice. Toate concură spre luminarea nodului dramatic. Actul întâi crează atmosfera, îmbibată de puțin exotism care trebuie să învalue pe Don Juanul călător și să-i pregătească sosirea. Finalul actului înnoadă brusc acțiunea: el n'a recunoscut pe iubita de odinioară, pe când în inima ei iubirea veche reînvie pasionată. Actul mijlociu este aproape în întregime consacrat scenei dintre cei doi eroi, o scenă clădită frumos, înaintând treptat, atingând culmea în mărturisirea femeii, urmată de decepția bărbatului. O rotunjire potrivită aduce soțul înșelat care „examinează situația“, încât cortina se lasă pe o destindere dramatică. Actul final însă e cel mai teatral. Aici acțiunea se precipită aproape vertiginos spre sfârșitul neașteptat și totuși logic... Documentarea e pretutindeni vioacă, ascunsă între două vorbe de duh, în cât nu are vreme să distreze atenția. Caracterizarea personajilor se reliefează prin câteva linii sobre, rezezi.

Toate acestea însă nu sunt lucruri particulare d-lui Minulescu. Ceace a adus poetul în *Pleacă berzele* din bagajul său literar este o poezie parfumată, vibrătoare în care se învalue toată piesa și care-i dă o pecete deosibită. Intr'un dialog curgător și personal, berzele aleargă grăbit de ici-colo subliniind gândurile și alcătuiind cimentul ansamblului. Poezia dialogului acoperă chiar și convenționalismul teatral al scheletului: în sine îmbrăcându-l în haina scilpitoare ce place tuturor.

Nu e de a discuta „filozofia“ piesei d-lui Minulescu. O primești sau n'o primești: te privește. Intr'o dramă efectul total primează totdeauna...

Lulu Popescu e o comedioară spirituală și amuzantă. O fixare a bohemei române, șarjată puțin, dar interesantă și vie. Se petrece la un revelion, în mansarda unui poet simbolist la care sânt invitați un pictor, un filozof și un gazetar, tovarăși de bohemie. În toiul pregătirilor de petrecere pică. Lulu, o fată drăguță, prietenă veche a boemilor. Lulu, care se măritase acum câteva luni cu un bogătaş, s'a plictisit de căsnicie și revine în mijlocul tovarășilor ei. E primită cu însuflețire. În clipa când sosește anul nou, ușa se deschide și apare Popescu însuș, soțul lui Lulu. De unde până acuma boemii aprobaseră hotărârea lui Lulu de-a se despărți de Popescu, acuma lucrurile se întorc. Popescu e un om foarte de treabă și iubește mult pe Lulu. Fiindcă femeia e îndărătnică, boemii înșiși, cuceriți de bunătatea lui Popescu, o sfătuesc să se reîntoarcă acasă, făgăduind să meargă și dânșii să-i țină de urât. Încăpățânarea lui Lulu e biruită de rezultatul unei trageri la sorț care o hărăzește definitiv lui Popescu.

O vioiciune simpatcă stăbate tot actul d-lui Minulescu, dându-i o înfățișare de tinerețe exuberantă care cucerește îndată și stârnește veselie. Tipurile trăesc aeveca. Umorul țășnește din fiecă replică. În sfârșit o comedie veritabilă și încântătoare.

L. R.

A APĂRUT:

E. LOVINESCU

CRITICE

VOL. III
EDIȚIA II-a

LEI 10

EDITURA ALCALAY

BCU Cluj / Central University Library Cluj

Au apărut de colaboratorii Sburătorului

Elena Farago: SOAPTELE AMURGULUI

VERSURI

Alexandrina Scurtu: SONETE

„Urmările Economice ale Păcii“

S'a pus în vânzare, în traducere românească, după originalul englez, volumul :

„Urmările Economice ale Păcii“

de JOHN MAYNARD KEYNES

Apărută în Anglia, acum un an, lucrarea a fost tradusă în toate limbile europene. Intreaga diplomație a lumii și guvernele tuturor statelor stau astăzi sub înrăurirea acestei opere.

Pentru ediția Românească, autorul a scris anume o prefață, în care analizând situația noastră, în noile condiții de viață, arată ce fel de guverne trebuie să fie în acest moment României, și care sunt primejdiile politice și economice de care trebuie să ne ferim.

Apariția acestei cărți a fost caracterizată de Asquith, fostul prim Ministru al Angliei, ca cel mai mare eveniment al secolului, după Războiu.

